

SWOT-analyse van kansen en belemmeringen voor behoud en stimulering van weidegang

Op weg naar een dierwaardiger en toekomstbestendige melkveehouderij

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

ZuivelNL
KETENORGANISATIE VAN DE ZUIVELSECTOR

DIEREN BESCHERMING

Colofon

Titel

SWOT-analyse van kansen en belemmeringen voor behoud en stimulering van weidegang

Op weg naar een dierwaardiger en toekomstbestendige melkveehouderij

Auteurs

Ing. Delian Kool
Ing. Ineke Noom

Uitvoering onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd door PPP-Agro Advies Projecten B.V.

Begeleidingsgroep en betrokken partijen

Binnen het onderzoek heeft afstemming plaatsgevonden met een begeleidingsgroep bestaande uit vertegenwoordigers van:
- ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN)
- Dierenbescherming
- ZuivelNL

Het onderzoek is financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN).

Datum

17 juli 2026

Onderzoeksmethode

Dit onderzoek is uitgevoerd op basis van:
- literatuurstudie
- expertgesprekken
- een landelijke enquête onder melkveehouders
- analyse van KringloopWijzer-data (KLW)

Contact

PPP-Agro Advies Projecten B.V.
www.ppp-agro.nl

Disclaimer

Aan de inhoud van dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend. Resultaten en conclusies zijn gebaseerd op de beschikbare onderzoeksgegevens en analyses binnen dit onderzoek.

1. Inhoudsopgave

1. Inhoudsopgave 3
2. Samenvatting 4
3. Inleiding 6
4. Materiaal en methoden 7
5. Resultaten 11
5.1 Resultaten literatuurstudie 11
5.2 Resultaten expertgesprekken 16
5.3 Resultaten enquête 19
5.4 Resultaten KLW-analyse 24
6. SWOT-analyse weidegang 28
7. Discussie en aanbevelingen 30
8. Conclusie 33
9. Literatuur en bronnenlijst 34
10. Bijlagen 35
10.1 Bijlage Enquête 35
10.2 Bijlage KLW-data analyse 38
10.3 Bijlage Definities KPI's en indicatoren 41

2. Samenvatting

Weidegang wordt breed gezien als een belangrijk onderdeel van een dierwaardige en maatschappelijk gewaardeerde melkveehouderij, waarbij natuurlijk gedrag van melkkoeien centraal staat. Tegelijkertijd staat weidegang onder druk door schaalvergroting, robotisering, arbeid, mestbeleid en veranderende economische prikkels. Binnen dit onderzoek is daarom een SWOT-analyse uitgevoerd naar kansen en belemmeringen rondom weidegang binnen de Nederlandse melkveehouderij.

Voor het onderzoek is gebruikgemaakt van een literatuurstudie, expertgesprekken, een landelijke enquête onder melkveehouders en een analyse van KringloopWijzer-data (KLW). Het onderzoek is uitgevoerd door PPP-Agro Advies in opdracht van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) en in afstemming met een begeleidingsgroep bestaande uit vertegenwoordigers van LVVN, ZuivelNL en de Dierenbescherming.

Een opvallend inzicht uit het onderzoek is dat oudere studies bij robotbedrijven aanzienlijk lagere percentages weidegang lieten zien dan in de huidige enquête, waarin 75% van de robotbedrijven aangaf te weiden. Dit suggereert dat de eerdere dalende trend van weidegang, ondanks schaalvergroting en robotisering, in het verleden deels is gekeerd door inzet vanuit het Convenant Weidegang, praktijkprojecten, kennisontwikkeling en financiële stimulering van weidegang. Tegelijkertijd geven melkveehouders aan dat recente ontwikkelingen rondom mestbeleid, derogatie en sturing op duurzaamheids-KPI's opnieuw druk zetten op weidegang.

Een belangrijk inzicht uit het onderzoek is dat juist de groep onzekere weiders een belangrijke doelgroep vormt voor behoud en stimulering van beweiding. Binnen dit onderzoek wordt onder onzekere weiders verstaan: melkveehouders die in de enquête aangaven onzeker te zijn of zij de komende twee jaar weidegang zullen toepassen. Deze groep bestaat zowel uit melkveehouders die momenteel al weiden, als uit een kleinere groep die momenteel niet weidt maar aangeeft hierover te twijfelen. Binnen deze groep spelen vooral regelgeving, administratieve druk, economische onzekerheid, arbeid, praktische uitvoerbaarheid en acceptatie van schommelingen in melkproductie een belangrijke rol. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat ook de omgeving rondom de ondernemer invloed heeft op keuzes rondom weidegang. Advisering, erfbetreders, zuivelondernemingen, beleid en maatschappelijke waardering kunnen daarbij zowel stimulerend als belemmerend werken.

Vooral het huidige controleprotocol rondom weidegang voor deelname aan de weidepremie en de ecoregeling wordt door veel melkveehouders als knelpunt ervaren. Met name bij automatisch melken sluiten huidige controle-eisen volgens ondernemers onvoldoende aan op systemen met vrij koeverkeer en flexibel beweiden. Daarnaast geven veel melkveehouders aan dat afbouw van derogatie en huidige mestwetgeving opstallen in sommige situaties financieel aantrekkelijker maken dan weidegang.

De resultaten van de KLW-analyse laten zien dat bedrijven met meer weidegang binnen vergelijkbare intensiteitsklassen (kg melk per ha) gemiddeld een hogere levensduur realiseerden, een lagere ammoniakemissies per hectare hadden, meer eiwit van eigen land produceerden en gemiddeld minder jongvee per 10 melkkoeien aanhielden. Deze resultaten laten een positieve samenhang tussen weidegang en meerdere duurzaamheidsindicatoren zien. Tegelijkertijd bleek dat hogere niveaus van weidegang niet automatisch samengaan met betere

scores op alle duurzaamheids-KPI’s. Vooral voor broeikasgasemissie per kg meetmelk en stikstofbodemoverschot kwamen aandachtspunten naar voren.

Uit zowel de enquête als de expertgesprekken komt daarnaast het risico op negatieve afwenteling binnen beleid en marktsturing duidelijk naar voren. Wanneer vooral gestuurd wordt op specifieke duurzaamheids-KPI's, zoals broeikasgasemissie per kg melk, benutting van mest en efficiëntie-indicatoren, kan dit onbedoeld bijdragen aan systemen met meer opstallen, meer mais en minder weidegang. Dit benadrukt het belang van beleid waarbij klimaat, mestbeleid en weidegang niet los van elkaar worden bekeken.

Daarnaast blijkt dat de groep onzekere weiders relatief minder vaak jongvee weiden. Vanuit zowel literatuur als expertgesprekken wordt jongveeweiden gezien als belangrijke basis voor later succesvol beweiden van melkvee. Meer aandacht voor jongveeweiden biedt daarmee concrete kansen voor behoud van weidegang.

De resultaten van dit onderzoek laten zien dat behoud en stimulering van weidegang niet alleen afhangen van wat technisch mogelijk is. Economisch perspectief, praktisch werkbare systemen en vertrouwen van melkveehouders in toekomstig beleid spelen daarbij een belangrijke rol. Tegelijkertijd laten praktijkvoorbeelden zien dat weidegang ook binnen moderne melkveebedrijven en robotbedrijven goed mogelijk blijft wanneer bedrijfsvoering, management en motivatie hierop zijn ingericht.

3. Inleiding

Weidegang vormt een belangrijk onderdeel van de Nederlandse melkveehouderij en wordt breed gezien als zichtbaar onderdeel van een dierwaardige en maatschappelijk gewaardeerde melkveehouderij. Daarbij biedt weidegang melkkoeien mogelijkheden voor natuurlijk gedrag, zoals grazen, bewegen en keuzevrijheid. Tegelijkertijd staat behoud van weidegang steeds meer onder druk door ontwikkelingen zoals schaalvergroting, robotisering, arbeidsefficiëntie, veranderende bedrijfsstructuren, mestbeleid en toenemende regelgeving.

Vanuit de routekaart naar een dierwaardiger en toekomstige veehouderij is behoud en stimulering van weidegang benoemd als belangrijk aandachtspunt voor de toekomst van de melkveehouderij. Daarbij speelt niet alleen dierwelzijn een rol, maar ook de relatie met duurzaamheid, biodiversiteit, dierwaardigheid, maatschappelijk draagvlak en het imago van de melkveehouderij. Juist hierdoor ontstaat de vraag in hoeverre huidige ontwikkelingen en beleidskeuzes weidegang ondersteunen of juist bemoeilijken.

In opdracht van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) en in afstemming met een begeleidingsgroep bestaande uit vertegenwoordigers van LVVN, ZuivelNL en de Dierenbescherming heeft PPP-Agro Advies daarom een SWOT-analyse uitgevoerd naar weidegang binnen de Nederlandse melkveehouderij. Het doel van deze analyse is om inzicht te krijgen in factoren die weidegang stimuleren of juist belemmeren, en om handvatten te bieden voor beleids-, communicatie- en implementatiestrategieën rondom weidegang.

Binnen het onderzoek is bewust gekozen voor een brede benadering van weidegang. Daarbij is niet alleen gekeken naar technische en economische aspecten, maar ook naar motivatie, gedrag, sociale normen en praktische haalbaarheid van weidegang binnen verschillende bedrijfssystemen. Daarnaast is specifiek aandacht besteed aan de groep onzekere weiders, omdat juist binnen deze groep belangrijke kansen en risico's liggen voor beweiding. Binnen dit onderzoek wordt onder onzekere weiders verstaan: melkveehouders die in de enquête aangaven onzeker te zijn of zij de komende twee jaar weidegang zullen toepassen. Deze groep bestaat zowel uit melkveehouders die momenteel al weiden, als uit een kleinere groep die momenteel niet weidt maar aangeeft hierover te twijfelen.

4. Materiaal en methoden

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd. Daarbij zijn inzichten uit literatuur, expertgesprekken, enquêtegegevens en analyses van KringloopWijzer-data gecombineerd om een integraal beeld te krijgen van kansen en belemmeringen rondom weidegang.

4.1 Literatuurstudie

Voor dit onderzoek is een literatuurstudie uitgevoerd naar de rol van weidegang binnen een dierwaardiger en toekomstbestendige melkveehouderij. De literatuurstudie is een onderdeel van de SWOT-analyse en werd gebruikt bij de opzet van de enquête en data-analyse.

Binnen de literatuurstudie lag de focus op recente studies over:
- weidegang en dierwaardigheid;
- praktische haalbaarheid van beweiding;
- robotisering;
- motivatie en gedrag van melkveehouders;
- en kansen en bedreigingen voor weidegang.

Daarbij zijn wetenschappelijke publicaties, praktijkrapporten en sectorstudies gebruikt van onder andere Wageningen University & Research, Aeres Hogeschool en Stichting Weidegang. Oudere studies zijn beperkt gebruikt, behalve wanneer deze nog sterk relevant waren voor de huidige discussie, zoals de eerdere SWOT-analyse van Van den Pol en Philipsen (2008).

Daarnaast zijn tijdens de expertgesprekken verschillende aanvullende publicaties, praktijkonderzoeken en lopende projecten aangedragen, die vervolgens zijn meegenomen in de literatuurstudie.

4.2 Expertgesprekken

Er zijn expertgesprekken gevoerd met deskundigen vanuit onderzoek, onderwijs en praktijk. De selectie van experts is in overleg met de begeleidingsgroep tot stand gekomen, waarbij bewust is gekozen voor experts met verschillende achtergronden en perspectieven op weidegang.

Tijdens de gesprekken is onder andere ingegaan op:
- praktische haalbaarheid van weidegang;
- robotisering en schaalvergroting;
- diergezondheid en duurzaamheid;
- motivatie en gedrag van melkveehouders;
- regelgeving en economische prikkels;
- en kansen en bedreigingen van weidegang.

De expertgesprekken vormden een belangrijke aanvulling op de literatuurstudie en zijn gebruikt als input voor de SWOT-analyse, de opzet van de enquête en de data-analyse. Vanuit meerdere

expertgesprekken kwam naar voren dat de groep onzekere weiders een interessante doelgroep vormen voor verdere analyse. Daarom is hier in de opzet van de enquête expliciet aandacht aan besteed.

4.3 Enquête melkveehouders

Er is één enquête in maart 2026 uitgezet onder melkveehouders via e-mail en nieuwsbrieven van betrokken organisaties. De enquête was anoniem en is afgenomen via Microsoft Forms.

Op basis van de literatuurstudie, expertgesprekken en input vanuit de begeleidingsgroep is een enquête opgesteld voor melkveehouders met en zonder weidegang. De enquête had als doel om inzicht te krijgen in kansen, belemmeringen en motivatie rondom het toepassen van weidegang binnen een dierwaardiger en toekomstbestendige melkveehouderij.

De opzet van de enquête is gedurende het project meerdere keren besproken binnen de begeleidingsgroep en aangescherpt op basis van feedback vanuit experts en begeleidingsgroep. Daarbij is bewust gekozen om zowel praktische randvoorwaarden als beweegredenen van weidegang mee te nemen. Vanuit de expertgesprekken kwam namelijk naar voren dat keuzes rondom weidegang niet alleen afhankelijk zijn van technische of economische factoren, maar ook van motivatie, sociale normen en ervaren haalbaarheid.

De enquête bestond uit vragen over:
- bedrijfskenmerken;
- huidige toepassing van weidegang bij melkvee en jongvee;
- praktische randvoorwaarden;
- economie en motivatie;
- sociale normen en vertrouwen;
- en toekomstintentie rondom weidegang.

Daarnaast zijn verschillende stellingen opgenomen op basis van de Theory of Planned Behavior van Fishbein & Ajzen (Ajzen, 1991). Hierbij is specifiek gekeken naar:
- houding ten opzichte van weidegang;
- sociale normen;
- de mate waarin melkveehouders weidegang praktisch haalbaar vinden;
- en intentie om weidegang voort te zetten of uit te breiden.

Vanuit de expertgesprekken en begeleidingsgroep is bewust gekozen om extra aandacht te besteden aan melkveehouders die onzeker zijn over het voortzetten van weidegang. Verwacht werd dat juist binnen deze groep belangrijke inzichten te vinden zijn over kansen en belemmeringen van weidegang. Ook is er gekeken naar regionale verschillen.

4.4 Analyse KringloopWijzer-data

Als aanvulling op de literatuurstudie, gesprekken en enquête is een analyse uitgevoerd op gegevens uit de KringloopWijzer (KLW). Het doel van deze analyse was om inzicht te krijgen in verschillen tussen weidegangsgroepen op verschillende duurzaamheids-KPI's binnen de melkveehouderij, en om deze inzichten mee te nemen in de SWOT-analyse van weidegang.

De analyse richtte zich op de relatie tussen weidegang en verschillende duurzaamheidsthema's, waaronder klimaat, biodiversiteit en diergezondheid.

Voor biodiversiteit vormden de zeven KPI's uit de Biodiversiteitsmonitor Melkvee een belangrijk uitgangspunt:
- broeikasgasuitstoot;
- ammoniakemissie;
- stikstofbodemoverschot;
- eiwit van eigen land;
- blijvend grasland;
- natuur- en landschapsbeheer;
- en kruidenrijk grasland.

Gegevens van de jaren 2022, 2023 en 2024 zijn opgevraagd. De definities van de gebruikte KPI's en indicatoren zijn opgenomen in Bijlage 3. Daarbij is gekeken naar bedrijfskenmerken, weideganggegevens, rantsoenkenmerken en verschillende duurzaamheidsindicatoren. De analyse omvatte onder andere:
- weide-uren en weidedagen van melkvee en jongvee;
- grondsoort;
- bedrijfsintensiteit;
- wel/geen automatisch melksysteem;
- schaalgrootte;
- melkproductie;
- areaal grasland;
- stikstof- en fosfaatbalansen;
- ammoniakemissie;
- eiwit van eigen land;
- CO_2-equivalenten;
- blijvend grasland;
- levensduur;
- jongveebezetting;
- en rantsoenkenmerken.

Binnen de analyse is bewust onderscheid gemaakt tussen verschillende bedrijfstypen, zoals grondsoort, intensiteit en bedrijven met of zonder automatisch melksysteem. Regionale verschillen zijn daarbij niet expliciet meegenomen, omdat deze niet beschikbaar waren binnen de dataset.

Voor de indeling van de groepen weidegang is bewust gekozen voor grenzen die aansluiten bij bestaande praktijksituaties en beleidsinstrumenten binnen de melkveehouderij. Daarbij sluit 720 uur aan bij de norm voor het weidemelklogo, 1.500 uur bij de eerste stap binnen de ecoregeling

en 2.500 uur bij de hogere categorie binnen de ecoregeling. De tussenliggende klassen zijn toegevoegd om binnen de groep weiders onderscheid te kunnen maken tussen verschillende niveaus van weidegang. Hierdoor konden verschillen tussen beperkte, gemiddelde en intensievere vormen van weidegang beter zichtbaar worden, zonder dat de groepen te klein werden voor analyse.
Binnen de analyse zijn zes groepen voor weidegang onderscheiden, aansluitend bij praktijksituaties:
• opstallers;
• deelweiders <720 uur;
• weiders 720–1110 uur;
• weiders 1110–1500 uur;
• weiders 1500–2500 uur;
• en weiders >2500 uur.

Om de invloed van bedrijfsintensiteit (kg melk per hectare) op de resultaten te beperken, is ervoor gekozen de analyse uit te voeren binnen drie afzonderlijke intensiteitsklassen. Bedrijfsintensiteit is één van de factoren die invloed heeft op verschillende KPI's. Door bedrijven met een vergelijkbare intensiteit onderling te vergelijken, is geprobeerd de invloed van verschillen in bedrijfsintensiteit zoveel mogelijk te beperken. Daarbij blijft het belangrijk om te benadrukken dat ook andere bedrijfs- en managementfactoren van invloed kunnen zijn op de gerealiseerde KPI-scores.

Voor de indeling is gekozen voor een extensieve, gemiddelde en intensieve groep. De middenklasse is gebaseerd op een bedrijfsintensiteit van ongeveer 16.000 kg melk per hectare, wat goed aansluit bij het gemiddelde niveau binnen de dataset. De extensieve en intensieve klassen zijn vervolgens zodanig gekozen dat deze duidelijk afweken van het gemiddelde, terwijl binnen iedere klasse voldoende bedrijven beschikbaar bleven voor een betrouwbare analyse.

De volgende drie intensiteitsklassen zijn gehanteerd:
• extensief: 9.500–10.500 kg melk per hectare;
• midden: 15.500–16.500 kg melk per hectare;
• intensief: 22.500–23.500 kg melk per hectare.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de enquête, literatuurstudie, expertgesprekken en analyses van KringloopWijzer-data beschreven. Daarbij wordt ingegaan op de belangrijkste factoren die van invloed zijn op behoud en stimulering van weidegang.

5.1 Resultaten literatuurstudie

Deze literatuurstudie beschrijft inzichten uit wetenschappelijke studies, praktijkonderzoek en sectorrapporten rondom weidegang binnen de melkveehouderij. Daarbij ligt de nadruk op maatschappelijke ontwikkelingen, dierwaardigheid, robotisering, motivatie van melkveehouders en praktische randvoorwaarden voor toekomstbestendige weidegang. De literatuurstudie vormt daarmee een inhoudelijke basis voor de verdere analyse van de enquête, de expertgesprekken en de SWOT-analyse binnen dit onderzoek.

5.1.1 Maatschappelijke ontwikkelingen rondom weidegang

In de literatuur wordt weidegang steeds vaker besproken vanuit maatschappelijke verwachtingen rondom duurzaamheid, dierenwelzijn en dierwaardigheid. (Runhaar et al. 2020) beschrijven dat de Nederlandse melkveehouderij steeds sterker onder druk staat om meer rekening te houden met maatschappelijke wensen rondom dierenwelzijn, landschap en duurzaamheid. Daarbij wordt de koe in de wei vaak gezien als zichtbaar symbool van een maatschappelijk meer geaccepteerde melkveehouderij.

Volgens deze studie botst de huidige focus op schaalvergroting, efficiëntie en productieoptimalisatie steeds vaker met maatschappelijke verwachtingen rondom dierwaardigheid, biodiversiteit en zichtbare weidegang. De afname van weidegang lijkt daardoor niet primair het gevolg van onwil van melkveehouders, maar vooral van structurele ontwikkelingen binnen het productiesysteem van de melkveehouderij (Runhaar et al., 2020).

5.1.2 Weidegang, dierwaardigheid en dierenwelzijn

Studies benadrukken dat weidegang niet alleen samenhangt met maatschappelijke opvattingen over dierwaardigheid, maar ook mogelijkheden biedt voor natuurlijk gedrag van melkkoeien. Grazen wordt gezien als een belangrijk onderdeel van het natuurlijke gedrag van runderen. Weidegang biedt melkkoeien mogelijkheden voor graasgedrag, beweging, sociaal gedrag, buitenklimaat en keuzevrijheid. Daarmee wordt weidegang binnen discussies over dierwaardigheid vaak gezien als een zichtbare invulling van belangrijke gedragsbehoeften van melkkoeien. Tegelijkertijd worden koeien in de wei door burgers geassocieerd met natuurlijk gedrag, dierenwelzijn, bewegingsvrijheid en een meer natuurlijke vorm van melkveehouderij. (RDA, 2021).

Onderzoek onder studenten binnen het groene onderwijs laat zien dat toekomstige ondernemers positief tegenover beweiding staan. Thema's als diergezondheid, biodiversiteit, bodemkwaliteit en klimaatadaptatie worden daarbij belangrijk gevonden (Van de Geest & Van den Pol – van Dasselaar, 2021).

Ook sluiten discussies over weidegang aan bij de zes leidende principes voor dierwaardige en toekomstbestendige veehouderij zoals beschreven door de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA, 2021). Deze principes richten zich op intrinsieke waarde van het dier, goede voeding, een passende leefomgeving, goede gezondheid, natuurlijk gedrag en een positieve emotionele toestand. Weidegang wordt binnen deze benadering gekoppeld aan mogelijkheden voor graasgedrag, beweging, sociaal gedrag, buitenklimaat en keuzevrijheid van melkkoeien. Daarmee draagt weidegang niet alleen bij aan dierwaardigheid en dierenwelzijn, maar ook aan maatschappelijke verwachtingen rondom de melkveehouderij (RDA, 2021).

5.1.3 Robotisering en praktische haalbaarheid

Een belangrijk thema in recente literatuur is de combinatie van automatische melksystemen (AMS) en weidegang. Uit praktijkstudies blijkt dat melkveehouders vooral knelpunten ervaren rondom koe-routing, arbeid, voldoende melkingen en wisselingen in grasaanbod.

Tegelijkertijd tonen dezelfde studies aan dat robot en weiden wel degelijk succesvol gecombineerd kunnen worden, mits bedrijven hun infrastructuur, management en beweidingsstrategie hier op aanpassen. Belangrijke succesfactoren zijn goede looplijnen, slim koeverkeer, consequente systeemkeuzes en voldoende vakmanschap (Robot & Weiden? Voor Elkaar!, 2026)

5.1.4 Motivatie en gedragsfactoren

Volgens de Theory of Planned Behavior van Ajzen (Ajzen, 1991) wordt gedrag beïnvloed door motivatie, invloed van de omgeving en praktische haalbaarheid. Voor weidegang betekent dit dat melkveehouders niet alleen worden beïnvloed door economische factoren, maar ook door maatschappelijke verwachtingen, persoonlijke motivatie en de mate waarin zij beweiding praktisch haalbaar achten binnen hun bedrijf.

Dit sluit aan bij inzichten uit ‘Kennis voor weidegang’ van Van den Pol- van Dasselaar en Philipsen (2008), waarin naast economische factoren ook houding, kennis, begeleiding en invloed van adviseurs als belangrijke factoren worden genoemd. Daarnaast benadrukken zij dat keuzes rondom beweiding vaak plaatsvinden op verandermomenten binnen het bedrijf, zoals schaalvergroting, stalbouw of omschakeling naar automatische melksystemen (Van den Pol & Philipsen, 2008).

Uit praktijkonderzoek en diepte-interviews binnen het programma ‘Robot & Weiden voor elkaar’ blijkt dat persoonlijke motivatie voor veel melkveehouders een belangrijke rol speelt bij het toepassen van weidegang. Factoren zoals arbeidsplezier, imago van de melkveehouderij en intrinsieke motivatie worden daarbij regelmatig genoemd als belangrijke drijfveren naast economische afwegingen (Robot & Weiden? Voor Elkaar!, 2026).

Dit sluit aan bij inzichten uit de gedragswetenschappen. Volgens de theorie van gepland gedrag worden keuzes niet alleen beïnvloed door economische factoren, maar ook door sociale normen, houding en vaardigheden (Ajzen, 1991). Voor weidegang betekent dit dat begeleiding, kennisuitwisseling en vertrouwen mogelijk net zo belangrijk zijn als financiële prikkels.

5.1.5 Kennisontwikkeling en vakmanschap

Literatuur laat zien dat succesvol beweiden steeds meer specialistische kennis vraagt. In plaats van de vraag ‘wel of niet weiden’ verschuift de aandacht steeds vaker naar de vraag hoe beweiding praktisch, economisch en organisatorisch goed kan worden ingericht.

Uit studies rondom Amazing Grazing en praktijknetwerken blijkt dat succesvol beweiden sterk afhankelijk is van integraal management. Kennis over grasgroei, bodem, bijvoeding, koeverkeer en planning moet daarbij samenkomen. Daarnaast blijkt leren van andere melkveehouders een belangrijke succesfactor. Coaching, demonstratiebedrijven en praktijknetwerken worden daarom regelmatig genoemd als belangrijke instrumenten om weidegang te ondersteunen (Van den Pol – van Dasselaar et al., 2015).

Ook binnen het onderwijs groeit de aandacht voor deze thema’s. Studenten geven aan behoefte te hebben aan meer praktische kennis over graslandmanagement, klimaatadaptatie en beweidingssystemen (Van de Geest & Van den Pol – van Dasselaar, 2021).

5.1.6 Impact van regelgeving op weidegang

De afbouw van derogatie wordt in recente onderzoek benoemd als een belangrijke ontwikkeling met gevolgen voor mestplaatsing, kostenstructuur en bedrijfsvoering binnen de melkveehouderij. Uit analyses binnen het programma Koeien & Kansen blijkt dat afname van de plaatsingsruimte voor dierlijke mest leidt tot hogere mestafzetkosten, meer kunstmestgebruik en aanpassingen in rantsoen en grondgebruik (Verloop et al., 2024). Daarbij wordt beschreven dat deze ontwikkelingen beweiding in sommige situaties minder aantrekkelijk of moeilijker inpasbaar kunnen maken binnen de bedrijfsvoering.

Deze bevindingen sluiten aan bij signalen uit de enquête, waarin melkveehouders regelmatig aangeven dat mestbeleid en afbouw van derogatie weidegang economisch en praktisch minder aantrekkelijk maken.

5.1.7 Klimaat en broeikasgasemissies

Recent onderzoek van Wageningen Livestock Research laat zien dat vers gras en weidegang kan bijdragen aan een lagere uitstoot van broeikasgassen, met name methaanemissie. In een meerjarig onderzoek naar enterische methaanemissie bij melkvee werd vastgesteld dat rantsoenen met vers gras resulteerden in lagere methaanemissies dan rantsoenen met graskuil. Daarbij werd de laagste methaanemissie gemeten bij volledige weidegang, vooral in het voorjaar bij jong en kwalitatief hoogwaardig gras (Klootwijk et al., 2024).

Binnen dit onderzoek werd gedurende meerdere jaren gekeken naar verschillende vormen van beweiding en zomerstalvoedering. Gemiddeld lag de methaanemissie bij volledige weidegang lager dan bij beperkte weidegang en rantsoenen met meer graskuil. De onderzoekers concluderen dat vers gras en weidegang perspectief bieden voor verlaging van broeikasgasemissies binnen de melkveehouderij en dat graslandmanagement daarbij een belangrijke rol speelt (Klootwijk et al., 2024).

De aangepaste emissiefactoren op basis van dit onderzoek zijn vanaf de KLW-berekeningen over kalenderjaar 2024 verwerkt in de KringloopWijzer.

5.1.8 Kansen en bedreigingen voor stimulering van weidegang

De recente literatuur laat zien dat de toekomst van weidegang sterk afhankelijk is van de mate waarin beweiding praktisch en economisch haalbaar blijft binnen melkveebedrijven. De belangrijkste bedreigingen zijn schaalvergroting, arbeidsdruk, robotisering, verslechterde verkaveling en toenemende complexiteit van regelgeving (Runhaar et al., 2020; Robot & Weiden? Voor Elkaar!, 2026)

Tegelijkertijd worden ook duidelijke kansen genoemd. Weidegang sluit goed aan bij maatschappelijke verwachtingen rondom dierenwelzijn, biodiversiteit, klimaat en maatschappelijk draagvlak voor de melkveehouderij. Daarnaast noemen studies verschillende stimuleringsmaatregelen, zoals:

- ondersteuning bij robot en weiden;
- coaching en praktijknetwerken;
- economische waardering via weidepremies;
- betere infrastructuur en verkaveling;
- communicatie over dierwaardigheid en maatschappelijke meerwaarde (Van den Pol & Philipsen, 2008; Robot & Weiden? Voor Elkaar!, 2026).

5.1.9 SWOT-analyse weidegang (Van den Pol- van Dasselaar & Philipsen, 2008)

Een belangrijk fundament onder de huidige discussies over weidegang is de eerdere SWOT-analyse van Agnes van den Pol en Bert Philipsen in de kennisagenda Weidegang (2008). Hoewel deze analyse ouder is, sluiten opvallend veel thema's nog steeds aan bij recente studies en praktijkervaringen.

In deze SWOT-analyse werden als belangrijkste sterktes van weidegang genoemd:
- de positieve bijdrage aan dierenwelzijn en diergezondheid;
- de relatief lage kostprijs van grasbenutting;
- en het sterke maatschappelijke imago van koeien in de wei.

Daarnaast werd benoemd dat veel melkveehouders van nature positief tegenover weidegang staan.

Als belangrijkste zwaktes werden in 2008 vooral praktische en organisatorische aspecten genoemd. Weiden vraagt meer management, een constant rantsoen is moeilijker te realiseren en bedrijven blijven afhankelijk van weersomstandigheden en seizoensinvloeden. Ook werd al benoemd dat spanning kan ontstaan tussen het collectieve belang van weidegang voor de sector en het individuele bedrijfsbelang van melkveehouders.

De kansen die Van den Pol- van Dasselaar en Philipsen benoemden sluiten sterk aan bij recente inzichten rondom dierwaardigheid en maatschappelijke acceptatie van de melkveehouderij. Daarbij werd gewezen op kansen voor vermarkting van weidegang via zuivelketens, groeiende

maatschappelijke aandacht voor duurzame landbouw en een sterkere relatie tussen boer en burger. Ook werd kennisontwikkeling expliciet genoemd als belangrijke randvoorwaarde voor behoud van weidegang.

Opvallend is dat veel bedreigingen uit de SWOT-analyse van 2008 nog steeds actueel zijn. Schaalvergroting, verslechterde verkaveling, toenemende automatisering en arbeidsefficiëntie werden toen al gezien als belangrijke ontwikkelingen die beweiding bemoeilijken.

5.1.10 Samenvattende inzichten

De literatuur laat zien dat weidegang breed wordt gezien als onderdeel van een dierwaardige en maatschappelijk geaccepteerde melkveehouderij. Tegelijkertijd blijkt dat behoud van weidegang steeds sterker samenhangt met praktische uitvoerbaarheid, economische haalbaarheid en de mate waarin beweiding past binnen moderne bedrijfsvoering.

Belangrijke aandachtspunten die in meerdere studies terugkomen zijn schaalvergroting, robotisering, arbeid, regelgeving en mestbeleid. Tegelijkertijd worden kennisontwikkeling, begeleiding, dierenwelzijn, maatschappelijke waardering en maatwerk juist genoemd als belangrijke kansen voor behoud van weidegang.

De literatuur laat zien dat technische mogelijkheden alleen niet bepalend zijn voor het toepassen van weidegang. Minstens zo belangrijk zijn motivatie, ondersteuning en de mate waarin beweiding praktisch uitvoerbaar is binnen verschillende typen melkveebedrijven.

5.2 Resultaten expertgesprekken

De expertgesprekken bevestigen in grote lijnen de inzichten uit de literatuurstudie. Daarnaast geven ze meer verdieping in de praktische afwegingen van melkveehouders, de invloed van gedrag en motivatie en de randvoorwaarden die nodig zijn om weidegang toekomstbestendig te houden.

5.2.1 Weidegang staat onder druk door schaalvergroting, regelgeving en robotisering

Vrijwel alle experts noemen schaalvergroting, robotisering, strengere regelgeving, derogatieafbouw en toenemende controle- en verantwoordingsdruk als belangrijke oorzaken van de afname van weidegang. Daarnaast wordt aangegeven dat weidegang steeds minder goed past binnen een sterk controlegericht productiesysteem. De huidige melkveehouderij is sterk gericht op het uitsluiten van variatie en het beheersen van productie, terwijl weidegang juist vraagt om flexibiliteit en acceptatie van schommelingen in graskwaliteit en melkproductie.

Daarnaast wordt in de gesprekken de afbouw van derogatie genoemd als belangrijke belemmering voor weidegang. Daarbij wordt aangegeven dat bij weidegang een deel van de mest minder gericht kan worden benut, doordat mest niet altijd op het juiste moment en de juiste plaats terechtkomt. In combinatie met strengere mestwetgeving en afbouw van derogatie kan dit ervoor zorgen dat volledig opstallen voor sommige bedrijven financieel aantrekkelijker wordt.

5.2.2 Motivatie, gedrag en sociale normen zijn cruciaal

In de gesprekken wordt benadrukt dat weidegang sterker gekoppeld zou kunnen worden aan het gezamenlijke verhaal van de Nederlandse melkveehouderij richting maatschappij en consument. Daarbij wordt aangegeven dat dit vraagt om meer gezamenlijke sturing vanuit sectorpartijen en een duidelijkere langetermijnvisie op de rol van weidegang binnen dierwaardiger en toekomstbestendige melkveehouderij.

Daarnaast komt naar voren dat technische vragen rondom beweiding blijven bestaan, maar dat vooral ook de omgeving van de ondernemer bepalend is. Signalen vanuit politiek, regelgeving, erfbetreders en langjarig perspectief beïnvloeden volgens de gesprekspartners sterk de keuzes van melkveehouders rondom beweiding.

Een belangrijk inzicht uit vrijwel alle gesprekken is dat keuzes rondom weidegang niet uitsluitend economisch worden gemaakt. Persoonlijke overtuiging, houding en sociale normen spelen een grote rol. In de gesprekken worden verschillende typen ondernemers onderscheiden, zoals zakelijk georiënteerde ondernemers, arbeid- en gemaksgedreven ondernemers, traditionele ondernemers en ideologisch gemotiveerde ondernemers.

Daarnaast geven meerdere gesprekspartners aan dat motivatie vaak bepalender is dan techniek. Sociale normen, maatschappelijke verwachtingen en persoonlijke waarden worden genoemd als belangrijke factoren in de keuze om te blijven weiden. Deze inzichten sluiten sterk aan bij de Theory of Planned Behavior van Fishbein & Ajzen, waarbij gesteld wordt dat gedrag wordt beïnvloed door motivatie, invloed van de omgeving en ervaren uitvoerbaarheid. Daarbij worden arbeid, controle, signalen vanuit politiek en langjarig beleid genoemd als belangrijke factoren.

5.2.3 De grootste kansen liggen bij de twijfelende middengroep

Een duidelijk terugkerend inzicht uit de gesprekken is dat de grootste kansen voor behoud van weidegang liggen bij ondernemers die twijfelen over het voortzetten van weidegang. Daarbij wordt meerdere keren verwezen naar een grote middengroep van ondernemers die gevoelig is voor verandering en die uiteindelijk kan kiezen om wel of niet te blijven weiden. Dit sluit direct aan bij de opzet van het huidige onderzoek en de enquête, waarin bewust is gekozen om juist deze twijfelende groep centraal te stellen.

5.2.4 Weidegang vraagt vakmanschap en actief management

Vrijwel alle gesprekspartners benadrukken dat succesvol weiden een vorm van vakmanschap is. Goed management wordt gezien als essentiële voorwaarde voor succesvolle weidegang. Belangrijke succesfactoren die meerdere keren terugkomen zijn goede perceelsindeling, voldoende watervoorziening, goede kavelpaden, passende bijvoeding en slim omgaan met grasgroei.

Daarnaast wordt aangegeven dat ondernemers die vooraf scenario's uitwerken voor droge of natte omstandigheden succesvoller zijn in beweiding. Ook wordt benadrukt dat koeien gebaat zijn bij stabiliteit en dat frequente wisselingen in het systeem beter vermeden kunnen worden. Verder komt naar voren dat technische vragen rondom beweiding blijven bestaan en dat de omgeving en bedrijfsstructuur bepalend zijn voor succes.

5.2.5 De wolf als nieuwe uitdaging voor weidegang

Daarnaast wordt de aanwezigheid van de wolf genoemd als een toenemende bedreiging voor weidegang, met name voor jongvee. Volgens de gesprekspartners kan de aanwezigheid van wolven leiden tot onrust in de koppel, uitbreken van jongvee en terughoudendheid om jongvee te weiden. Vooral voor jongvee jonger dan één jaar wordt dit als aandachtspunt gezien.

5.2.6 Diergezondheid en duurzaamheid worden als belangrijke kansen gezien

In de gesprekken worden daarnaast meerdere gezondheidsvoordelen van weidegang genoemd, waaronder minder melkziekte, minder Mortellaro en voordelen voor de ontwikkeling van jongvee. Ook worden verschillende koppelingen gelegd tussen weidegang en duurzaamheid, zoals meer eiwit van eigen land, minder externe inputs, lagere ammoniakemissies en bijdragen aan biodiversiteit en weidevogels. Daarbij wordt benadrukt dat het verhaal van 'gras – koe – melk' sterker richting maatschappij gecommuniceerd zou kunnen worden.

5.2.7 Economische prikkels en beleid zijn bepalend

Alle gesprekspartners geven aan dat economische prikkels belangrijk blijven. Daarbij gaat het niet alleen om directe opbrengsten, maar ook om zekerheid en eenvoud. Genoemde stimuleringsmaatregelen zijn hogere weidepremies, betere GLB- en ecoregelingen, goedkopere financiering, meer ruimte in vergunningverlening voor weidende bedrijven en ondersteuning via zuivelconcepten.

Tegelijkertijd wordt genoemd dat bestaande zuivelconcepten voor niet-weiders de motivatie om te weiden kunnen verminderen. Daarnaast wordt benadrukt dat beleid langdurig en consistent moet zijn. Ondernemers hebben behoefte aan duidelijkheid en vertrouwen richting de toekomst.

5.2.8 Samenvattende inzichten

De gesprekken bevestigen dat weidegang breed wordt gezien als maatschappelijk gewenst en waardevol voor diergezondheid, duurzaamheid en het imago van de sector. Tegelijkertijd wordt beweiding binnen moderne melkveesystemen organisatorisch steeds uitdagender.

Een centrale conclusie uit de gesprekken is dat de toekomst van weidegang waarschijnlijk niet bepaald wordt door de overtuigde voor- of tegenstanders, maar door de grote middengroep van ondernemers die twijfelt over de praktische en economische haalbaarheid van beweiding. Juist voor deze groep lijken begeleiding, praktische ondersteuning en economische waardering belangrijke voorwaarden om weidegang te behouden en verder te stimuleren. Daarnaast spelen langjarig beleid en vertrouwen in de toekomst een belangrijke rol binnen een dierwaardiger en toekomstbestendige melkveehouderij

5.3 Resultaten enquête (bijlage 10.1)

In totaal hebben 811 melkveehouders de enquête ingevuld. Van de respondenten gaf 83% aan weidegang toe te passen bij melkvee, terwijl 17% geen weidegang toepast. De steekproef kende een goede regionale spreiding over Nederland en bestond voor 55% uit bedrijven met een melkstal en voor 45% uit bedrijven met een automatisch melksysteem (AMS). Het aandeel bedrijven met weidegang binnen de steekproef ligt iets hoger dan het landelijke aandeel van 78,2% zoals gerapporteerd door ZuivelNL voor het weideseizoen 2025 (ZuivelNL. 2025). De volledige resultaten van de enquête zijn opgenomen in Bijlage 10.1.

Daarbij werd een duidelijk verschil zichtbaar tussen bedrijven met een automatisch melksysteem (AMS) en bedrijven met een melkstal. Van de robotmelkers paste 75% weidegang toe, tegenover 90% van de bedrijven met een melkstal. Ook regionaal waren verschillen zichtbaar in het aandeel bedrijven met weidegang:

Noord (n = 190; Friesland, Groningen en Drenthe): 77% van de respondenten past weidegang toe;
Oost (n = 265; Gelderland en Overijssel): 83%;
Zuid (n = 95; Noord-Brabant, Limburg en Zeeland): 72%;
West (n = 254; Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht): 92%.

De hoogste deelname aan weidegang kwam daarmee voor in West-Nederland, terwijl Zuid-Nederland het laagste aandeel weiders liet zien. De regionale uitsplitsing is opgenomen omdat vanuit de opdracht specifiek aandacht werd gevraagd voor mogelijke regionale verschillen in weidegang. De resultaten geven inzicht in verschillen tussen grotere regio's. Voor uitspraken over kleinere gebieden, provincies of specifieke landbouwregio's waren de aantallen respondenten in deze studie echter vaak beperkt. Hierdoor moeten dergelijke verschillen voorzichtig worden geïnterpreteerd, maar bieden zij wel aanknopingspunten voor verder regionaal onderzoek naar gebiedsspecifieke kansen en knelpunten rondom weidegang.

5.3.1 Toekomstverwachting weidegang

Op de vraag of ondernemers van plan zijn om in de komende twee jaar weidegang toe te passen of voort te zetten, gaf 68% aan dit van plan te zijn. Daarnaast gaf 17% aan hierover onzeker te zijn en 16% verwacht geen weidegang toe te passen.

Binnen dit onderzoek is specifiek ingezoomd op de groep onzekere weiders. Opvallend was dat onzekerheid over weiden relatief vaker voorkwam bij melkveehouders jonger dan 50 jaar dan bij melkveehouders boven de 50 jaar.

Daarnaast bleek dat 85% van deze groep onzekere weiders momenteel nog wel weidegang toepast.

5.3.2 Jongveeweiden

Binnen de totale groep respondenten gaf 71% aan jongvee te weiden. De resultaten laten zien dat juist binnen de groep onzekere weiders dit aandeel lager lag, namelijk op 61%.

5.3.3 De mate waarin melkveehouders weidegang praktisch haalbaar vinden

Bij de praktische randvoorwaarden kwamen relatief beperkte verschillen naar voren tussen de totale groep respondenten en de groep ondernemers die onzeker is over het voortzetten van weidegang.

Van de totale groep respondenten gaf:
- 15% aan onvoldoende grond rondom de stal te hebben voor weidegang;
- 16% aan dat weidegang praktisch niet goed uitvoerbaar is;
- 27% aan onvoldoende tijd en arbeid beschikbaar te hebben;
- 13% aan dat het melksysteem belemmerend werkt voor weidegang;
- 79% aan voldoende kennis te hebben voor weidegang;
- 21% aan dat robotmelken weidegang belemmert.

Binnen de groep onzekere weiders kwamen vooral arbeid en praktische uitvoerbaarheid nadrukkelijker naar voren:
- 39% gaf aan onvoldoende tijd en arbeid beschikbaar te hebben, tegenover 27% van de totale groep;
- 23% gaf aan dat weidegang praktisch niet goed uitvoerbaar is, tegenover 16% van de totale groep.

Opvallend was dat kennis over weidegang nauwelijks als knelpunt werd ervaren. Ook grond rondom de stal en het melksysteem werden minder vaak genoemd dan vooraf verwacht.

Daarnaast is gekeken hoeveel van de geënquêteerde melkveehouders een te kleine huiskavel heeft om aan de huidige eisen voor het weideganglogo en de bijbehorende weidepremie te voldoen. Daarbij is uitgegaan van de veelgebruikte richtlijn van minimaal 1 hectare huiskavel per 10 melkgevende koeien. Binnen de beschikbare data is gerekend met het totaal aantal melk- en droogstaande koeien, waardoor de daadwerkelijke verhouding voor alleen melkgevende koeien in de praktijk iets gunstiger kan uitvallen. Binnen de enquête beschikte ongeveer 5% van de respondenten over minder dan 1 hectare huiskavel per 10 melk- en droogstaande koeien. Dit percentage ligt lager dan de 15% van de respondenten die aangaf onvoldoende grond rondom de stal te hebben voor weidegang. Dit verschil kan erop wijzen dat naast oppervlakte ook andere factoren een rol spelen in de ervaren beschikbaarheid van grond voor weidegang.

5.3.4 Belemmeringen voor weidegang

De belangrijkste algemene belemmering voor weidegang waren weersomstandigheden. Wanneer specifiek werd gekeken naar de groep ondernemers die onzeker is over het voortzetten van weidegang, kwamen andere factoren nadrukkelijker naar voren. De belangrijkste belemmeringen binnen deze groep waren:
- regelgeving, administratie en controles;
- ontbreken van financiële meerwaarde;
- schommelingen in melkproductie;

- arbeid en praktische uitvoerbaarheid.

Bij jongveeweiden werd arbeid het vaakst genoemd als belemmering (40%). Daarnaast noemde 26% percelen op afstand of beperkt zicht op dieren als knelpunt. Ook gaf 25% aan onvoldoende financiële meerwaarde te zien in jongveeweiden. Verder werd door 25% een categorie 'overige belemmeringen' aangevinkt, waarbij niet duidelijk is welke factoren hieronder vallen.

Er is binnen de enquête ook gekeken naar mogelijke regionale verschillen in ervaren belemmeringen voor weidegang. Over het algemeen lijken deze verschillen beperkt en komen in alle regio's grotendeels dezelfde belemmeringen naar voren, zoals weersomstandigheden en regelgeving. Toch zijn enkele regionale verschillen zichtbaar. In de regio's West en Noord wordt bodemtype genoemd als één van de drie belangrijkste belemmeringen voor weidegang. In regio Zuid worden juist automatisch melken en arbeidsbelasting relatief vaker genoemd en behoren deze onderwerpen daar tot de belangrijkste belemmeringen. Daarnaast bestond de groep respondenten in Zuid-Nederland relatief vaker uit bedrijven met een automatisch melksysteem (55%) en lag de gemiddelde bedrijfsomvang hoger (139 melkkoeien) dan het gemiddelde van de totale steekproef (121 melkkoeien).

Praktische aspecten zoals voorzieningen voor weidegang, verkaveling en omvang van de huiskavel werden relatief minder vaak als belangrijkste belemmering genoemd.

5.3.5 Economie en motivatie

Binnen het thema economie en motivatie bleek dat een groot deel van de ondernemers onzeker is over het financiële voordeel van weidegang. Van de huidige weiders gaf 36% aan dat weidegang financieel voordeel oplevert. Bij de groep ondernemers die onzeker is over voortzetting van weidegang lag dit aandeel lager, terwijl 83% van de niet-weiders aangaf geen financieel voordeel van weidegang te zien.

Daarnaast gaf:
- 65% van de huidige weiders aan dat weidegang past bij hun manier van ondernemen;
- tegenover 27% van de onzekere groep.

Ook schommelingen in melkproductie bleken een belangrijk onderscheidend thema:
- 26% van alle respondenten gaf aan schommelingen in melkproductie niet te accepteren;
- binnen de onzekere groep lag dit aandeel op 43%;
- bij niet-weiders op 70%.

Verder gaf:
- 27% van de respondenten aan dat opbrengsten van weidegang onvoldoende inzichtelijk zijn;
- tegenover 36% binnen de onzekere groep.

5.3.6 Sociale normen en vertrouwen

Op het gebied van sociale normen en vertrouwen viel op dat relatief weinig ondernemers

aangaven actief door hun adviseur gestimuleerd te worden om weidegang toe te passen.

Daarnaast gaf:
- 51% van de respondenten aan dat de zuivelonderneming weidegang verwacht;
- 77% aan dat de maatschappij weidegang verwacht;
- 22% aan sociale druk te voelen om weidegang toe te passen.

Binnen de groep onzekere weiders lagen deze percentages structureel lager:
- 44% ervaart verwachting vanuit de zuivelonderneming;
- 62% vanuit de maatschappij;
- 9% ervaart sociale druk rondom weidegang.

Ook het vertrouwen in beleid en maatschappelijke waardering was binnen de onzekere groep lager:
- slechts 2% gaf aan vertrouwen te hebben in het landbouwbeleid, tegenover 5% van de totale groep;
- 23% had vertrouwen in maatschappelijke waardering voor de melkveehouderij, tegenover 29% van de totale groep.

5.3.7 Wat is nodig om (meer) te gaan weiden?

Hierbij waren meerdere antwoorden mogelijk. De resultaten geven hier inzicht in de totale groep respondenten.

Op de vraag wat nodig is om (meer) te gaan weiden gaf:
- 62% aan dat een hogere melkprijs of conceptvergoeding nodig is;
- 34% dat meer zekerheid binnen regelgeving en controles nodig is;
- 29% dat weidegang economisch aantoonbaar rendabel moet zijn.

Praktische ondersteuning en advies (5%) en technologische ontwikkelingen (8%) werden aanzienlijk minder vaak genoemd. Tussen de verschillende regio's waren hier geen opvallende verschillen te zien in de meest voorkomende antwoorden.

5.3.8 Aanvullende opmerkingen en toelichting enquête

De open opmerkingen laten zien dat ervaren belemmeringen rondom weidegang vooral betrekking hebben op regelgeving, praktische uitvoerbaarheid en economische haalbaarheid.

De belangrijkste punten die naar voren kwamen waren:
- regelgeving en controles rondom weidegang, met name de eis dat tijdens controles minimaal 75% van de koeien buiten moet lopen;
- de combinatie van robotmelken en weidegang, waarbij weersomstandigheden, hitte en natuurlijke loop van koeien het lastig maken om aan de huidige normen te voldoen;
- mestbeleid en afbouw van derogatie, waardoor opstallen volgens veel ondernemers

bedrijfseconomisch aantrekkelijker wordt;
- de financiële vergoeding voor weidegang, die door veel respondenten als onvoldoende wordt ervaren in verhouding tot extra arbeid, lagere melkproductie en aanvullende managementkosten;
- behoefte aan meer flexibiliteit, praktische uitvoerbaarheid en ruimte voor systemen met meer vrije keuze voor de koe.

5.3.9 Samenvattende inzichten

De resultaten van de enquête laten zien dat de groep onzekere weiders op meerdere thema's verschillen van zowel huidige overtuigde weiders als niet-weiders.

Binnen deze groep spelen vooral:
- economisch perspectief;
- regelgeving en administratieve druk;
- acceptatie van schommelingen in melkproductie;
- arbeid en praktische uitvoerbaarheid;
- en vertrouwen in beleid een belangrijke rol.

Daarnaast blijkt dat deze groep relatief minder vaak jongvee weidt en meer behoefte heeft aan zekerheid binnen regelgeving, economisch perspectief en praktisch uitvoerbare vormen van weidegang.

5.4 Resultaten KLW-analyse (bijlage 10.2)

Binnen de analyse van de KringloopWijzer-data zijn bedrijven ingedeeld in vijf weideganggroepen en drie intensiteitsklassen. Hierdoor konden bedrijven met vergelijkbare bedrijfsintensiteit met elkaar worden vergeleken, waardoor verschillen tussen weideganggroepen op verschillende duurzaamheids-KPI's beter zichtbaar werden. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten besproken. De volledige tabellen en aanvullende resultaten zijn opgenomen in Bijlage 10.2.

5.4.1 Intensieve bedrijven

Binnen de intensieve bedrijven (22.500–23.500 kg melk per hectare) waren verschillen zichtbaar tussen opstallers en bedrijven met veel weidegang. Bedrijven met meer weidegang hadden gemiddeld minder jongvee, een hogere levensduur, lagere ammoniakemissie en een hoger aandeel eiwit van eigen land en blijvend grasland.

De groep intensieve bedrijven met meer dan 2500 uur weidegang was te klein om mee te nemen in de analyse.

Jongvee per 10 melkkoeien

Opstallers hadden gemiddeld 5,4 stuks jongvee per 10 melkkoeien. Bij bedrijven met meer weidegang lag dit aantal gemiddeld lager, tot ongeveer 4,5 stuks bij bedrijven met veel weidegang.

Levensduur

Bedrijven met meer weidegang hadden gemiddeld een hogere levensduur, variërend van 69 maanden bij opstallers tot 77 maanden bij bedrijven met veel weidegang.

Broeikasgasuitstoot

De broeikasgasuitstoot per kg meetmelk verschilde beperkt tussen de weideganggroepen. Opstallers scoorden gemiddeld 900 gram CO_2-equivalenten per kg meetmelk, terwijl bedrijven met meer weidegang rond de 897 gram scoorden.

Ammoniakemissie

Bedrijven met meer weidegang hadden gemiddeld een lagere ammoniakemissie, variërend van 67 kg NH_3 per hectare bij opstallers tot 57 kg NH_3 per hectare bij bedrijven met meer weidegang.

Eiwit van eigen land

Het aandeel eiwit van eigen land lag gemiddeld hoger bij bedrijven met meer weidegang, van 47% bij opstallers tot 54% bij bedrijven met veel weidegang.

Stikstofbodemoverschot

Tussen de weideganggroepen waren verschillen zichtbaar in het stikstofbodemoverschot. Opstallers scoorden gemiddeld 113 kg stikstof per hectare, terwijl bedrijven met meer dan 1500 uur weidegang rond de 96 kg stikstof per hectare uitkwamen.

Blijvend grasland

Het aandeel blijvend grasland lag gemiddeld hoger bij bedrijven met meer weidegang, van 48% bij opstallers tot 73% bij bedrijven met veel weidegang.

5.4.2 Midden bedrijven

Binnen de midden bedrijven (15.500–16.500 kg melk per hectare) waren verschillen zichtbaar tussen de weidegangsgroepen. Bedrijven met meer weidegang hadden gemiddeld een hogere levensduur, minder jongvee, lagere ammoniakemissie en meer blijvend grasland.

Jongvee per 10 melkkoeien

Het aantal jongvee lag gemiddeld lager bij bedrijven met meer weidegang, van 6 stuks per 10 melkkoeien bij opstallers tot 4,8 stuks bij bedrijven met veel weidegang.

Levensduur

Bedrijven met meer weidegang hadden gemiddeld een hogere levensduur, variërend van 70 maanden bij opstallers tot 81 maanden bij bedrijven met veel weidegang.

Broeikasgasuitstoot

Binnen deze analyse lag de broeikasgasuitstoot per kg meetmelk gemiddeld hoger bij bedrijven met veel weidegang. Opstallers scoorden gemiddeld 961 gram CO_2-equivalenten per kg meetmelk, terwijl bedrijven met meer dan 2500 uur weidegang gemiddeld 1030 gram scoorden.

Ammoniakemissie

Bedrijven met meer weidegang hadden gemiddeld een lagere ammoniakemissie, van 58 kg NH_3 per hectare bij opstallers tot 50 kg NH_3 per hectare bij bedrijven met veel weidegang.

Eiwit van eigen land

Het aandeel eiwit van eigen land lag gemiddeld hoger bij bedrijven met meer weidegang, van 58% bij opstallers tot 64% bij bedrijven met veel weidegang.

Stikstofbodemoverschot

Tussen de weidegangsgroepen waren verschillen zichtbaar in het stikstofbodemoverschot. Opstallers scoorden gemiddeld 118 kg stikstof per hectare, terwijl bedrijven met meer dan 2500 uur weidegang gemiddeld 134 kg stikstof per hectare scoorden.

Blijvend grasland

Het aandeel blijvend grasland lag gemiddeld hoger bij bedrijven met meer weidegang, van 59% bij opstallers tot 83% bij bedrijven met veel weidegang.

5.4.3 Extensieve bedrijven

Bij extensieve bedrijven (9.500–10.500 kg melk per hectare) waren de verschillen tussen de weidegroepen het sterkst zichtbaar. Bedrijven met veel weidegang hadden gemiddeld een

hogere levensduur, lagere ammoniakemissie, meer eiwit van eigen land en een hoger aandeel blijvend grasland.

Jongvee per 10 melkkoeien

Het aantal jongvee lag gemiddeld lager bij bedrijven met meer weidegang, van 6,4 stuks per 10 melkkoeien bij opstallers tot 5,7 stuks bij bedrijven met veel weidegang.

Levensduur

Bedrijven met meer weidegang hadden gemiddeld een hogere levensduur, van 72 maanden bij opstallers tot 81 maanden bij bedrijven met veel weidegang.

Broeikasgasuitstoot

Binnen deze analyse lag de broeikasgasuitstoot per kg meetmelk gemiddeld hoger bij bedrijven met veel weidegang. Opstallers scoorden gemiddeld 1044 gram CO_2-equivalenten per kg meetmelk, terwijl bedrijven met veel weidegang gemiddeld 1124 gram scoorden.

Ammoniakemissie

Bedrijven met meer weidegang hadden gemiddeld een lagere ammoniakemissie, van 54 kg NH_3 per hectare bij opstallers tot 40 kg NH_3 per hectare bij bedrijven met veel weidegang.

Eiwit van eigen land

Het aandeel eiwit van eigen land lag gemiddeld hoger bij bedrijven met meer weidegang, van 59% bij opstallers tot 72% bij bedrijven met veel weidegang.

Stikstofbodemoverschot

Tussen de weidegangsgroepen waren beperkte verschillen zichtbaar in het stikstofbodemoverschot. De groep met 1500–2500 uur weidegang had met gemiddeld 96 kg stikstof per hectare het laagste stikstofbodemoverschot.

Blijvend grasland

Het aandeel blijvend grasland lag gemiddeld hoger bij bedrijven met meer weidegang, van 53% bij opstallers tot 85% bij bedrijven met veel weidegang.

5.4.4 Samenvattende inzichten

De KLW-analyse laat zien dat bedrijven met meer weidegang over vrijwel alle intensiteitsklassen gemiddeld:

- minder jongvee per 10 melkkoeien hebben;
- een hogere levensduur realiseren;
- lagere ammoniakemissies per hectare laten zien;
- meer eiwit van eigen land produceren;
- en meer blijvend grasland hebben.

Verschillen tussen weideganggroepen op KPI's zoals ammoniakemissie, eiwit van eigen land, levensduur en blijvend grasland waren binnen meerdere intensiteitsklassen zichtbaar.

Tegelijkertijd laten de resultaten zien dat hogere niveaus van weidegang binnen deze analyse niet automatisch samengingen met een lagere broeikasgasuitstoot per kg meetmelk. Vooral binnen de midden- en extensieve bedrijven lag de uitstoot van CO_2-equivalenten gemiddeld hoger bij bedrijven met meer weidegang. Ook binnen stikstofbodemoverschotten waren verschillen tussen weideganggroepen zichtbaar.

6. SWOT-analyse weidegang

Op basis van de literatuurstudie, expertgesprekken, enquête en analyse van KringloopWijzer-data is een SWOT-analyse opgesteld rondom behoud van weidegang binnen de Nederlandse melkveehouderij. De SWOT-analyse laat zien dat weidegang zowel duidelijke kansen als belangrijke belemmeringen kent binnen moderne melkveebedrijven.

6.1 Sterktes

- Weidegang draagt bij aan een meer dierwaardige en maatschappelijk gewaardeerde melkveehouderij doordat koeien hun natuurlijke graasgedrag kunnen uitoefenen en meer keuzevrijheid hebben.
- Bedrijven met meer weidegang realiseerden gemiddeld een hogere levensduur.
- Bedrijven met meer weidegang realiseerden gemiddeld tot 18% lagere ammoniakemissies per hectare.
- Meer weidegang hing samen met meer eiwit van eigen land en gemiddeld minder jongvee per 10 melkkoeien.
- Veel melkveehouders geven aan intrinsiek gemotiveerd te zijn voor weidegang en vinden koeien in de wei belangrijk voor het imago van de sector.
- Ondanks schaalvergroting en robotisering geeft nog steeds een groot deel van de melkveehouders aan actief te weiden, waaronder 75% van de robotbedrijven in deze enquête.

6.2 Zwaktes

- Weidegang vraagt extra arbeid, planning en vakmanschap binnen de bedrijfsvoering.
- Melkveehouders ervaren schommelingen in melkproductie en grasaanbod als belangrijke praktische uitdaging.
- Bij automatisch melken wordt de combinatie van robot en weidegang regelmatig als organisatorisch complex ervaren.
- Meer weidegang leidt niet automatisch tot betere scores op alle duurzaamheidsindicatoren, met name bij broeikasgasemissie per kg meetmelk en stikstofbodemoverschot.
- Praktische uitvoerbaarheid van weidegang verschilt sterk tussen bedrijven door verkaveling, huiskavel en bedrijfsopzet.
- Een deel van de melkveehouders ervaart onvoldoende economisch voordeel van weidegang.

6.3 Kansen

- De groep melkveehouders die onzeker is over voortzetting van weidegang biedt belangrijke aanknopingspunten voor beleid en stimulering.
- Meer aandacht voor jongveeweiden biedt kansen voor behoud van weidegang.
- Doorontwikkeling van flexibele beweidingssystemen en vrij koe verkeer kan weidegang beter laten aansluiten op robotbedrijven.
- Meer integraal beleid kan bijdragen aan betere samenhang tussen klimaat, dierwaardigheid, ammoniak en mestbeleid.
- Betere benutting van gras, mest en eiwit van eigen land biedt kansen om weidegang beter te combineren met duurzaamheidsdoelen.
- Weidegang sluit goed aan bij maatschappelijke aandacht voor dierwaardigheid, biodiversiteit en zichtbare landbouw.
- Praktijkvoorbeelden laten zien dat weidegang ook binnen moderne melkveebedrijven succesvol mogelijk blijft.

6.4 Bedreigingen

- De aanwezigheid van de wolf zorgt bij sommige melkveehouders voor twijfel over voortzetting van jongveeweiden en nachtweiden.
- Afbouw van derogatie en huidige mestwetgeving worden door veel melkveehouders ervaren als stimulans om koeien meer binnen te houden.
- Het huidige controleprotocol rondom weidegang sluit volgens veel ondernemers onvoldoende aan op automatisch melken en vrij koeverkeer.
- Sturing op afzonderlijke klimaat- en efficiëntie-KPI's kan leiden tot negatieve afwenteling richting minder weidegang.
- Meer nadruk op benutting van mest, mestplaatsing en broeikasgasemissie per kg melk kan systemen met meer opstallen en meer mais stimuleren.
- Schaalvergroting, arbeidstekorten en toenemende regelgeving kunnen praktische uitvoerbaarheid van weidegang verder onder druk zetten.
- Een te lage financiële waardering van weidegang vormt volgens veel melkveehouders een risico voor behoud van beweiding.

De SWOT-analyse laat zien dat behoud van weidegang niet uitsluitend afhankelijk is van technische mogelijkheden, maar vooral samenhangt met motivatie van ondernemers, economisch perspectief, praktisch uitvoerbare systemen en integraal beleid zonder negatieve afwenteling tussen verschillende duurzaamheidsdoelen. Vooral binnen de groep melkveehouders die onzeker is over voortzetting van weidegang lijken belangrijke kansen te liggen voor behoud en stimulering van beweiding.

7.Discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit de verschillende onderdelen van het onderzoek met elkaar verbonden en vertaald naar de praktijk. Daarbij wordt ingegaan op de belangrijkste kansen, aandachtspunten en aanbevelingen voor behoud en stimulering van weidegang binnen de Nederlandse melkveehouderij.

7.1 Ontwikkeling van weidegang binnen de sector

Een belangrijke conclusie uit het onderzoek is dat weidegang nog steeds breed wordt gedragen binnen de sector. Opvallend daarbij is dat 75% van de robotbedrijven in de enquête aangaf weidegang toe te passen. Oudere studies lieten lagere percentages zien. Dit suggereert dat de dalende trend van weidegang in het verleden deels is gekeerd door inzet vanuit de sector, kennisprojecten en weidepremies. Tegelijkertijd geven veel melkveehouders aan dat wijzigingen in het mestbeleid, waaronder de afbouw van derogatie, en een toenemende nadruk op specifieke duurzaamheids-KPI's opnieuw druk zetten op het behoud van weidegang.

7.2 Weidegang en duurzaamheidsdoelen

De resultaten van de KLW-analyse laten zien dat meer weidegang binnen vergelijkbare intensiteitsklassen positief samenhing met meerdere duurzaamheidsindicatoren. Bedrijven met meer weidegang realiseerden gemiddeld tot 10 maanden hogere levensduur, tot 18% lagere ammoniakemissie per hectare, meer eiwit van eigen land en minder jongvee per 10 melkkoeien. Daarbij is bewust gewerkt met smalle intensiteitsklassen om de invloed van bedrijfsintensiteit zo veel mogelijk te beperken. Naast weidegang spelen ook andere systeem- en managementfactoren een rol binnen deze KPI's. De resultaten maken echter wel aannemelijk dat weidegang positief kan samenhangen met levensduur, ammoniakreductie en benutting van eigen eiwit. Tegelijkertijd liet de analyse zien dat hogere niveaus van weidegang niet automatisch leiden tot betere scores op alle duurzaamheidsindicatoren. Vooral voor broeikasgasemissie per kg meetmelk en stikstofbodemoverschot kwamen aandachtspunten naar voren.

Daarbij moet worden opgemerkt dat aangepaste emissiefactoren voor methaanemissie uit vers gras vanaf kalenderjaar 2024 zijn verwerkt binnen de KringloopWijzer. Hierdoor kunnen verschillen ontstaan tussen de berekeningen van 2022-2023 en 2024. De nieuwe emissiefactor voor vers gras is lager dus is de verwachting dat de methaanemissie in 2024 lager is.

7.3 Regelgeving, derogatie en negatieve afwenteling

Een belangrijk aandachtspunt uit zowel de enquête als de expertgesprekken is het risico op negatieve afwenteling binnen beleid en marktsturing. Wanneer vooral gestuurd wordt op specifieke duurzaamheids-KPI's, zoals broeikasgasemissie per kg melk, benutting van mest en efficiëntie-indicatoren, kan dit onbedoeld bijdragen aan systemen met meer mais, minder weidegang en meer opstallen. Veel melkveehouders geven aan dat opstallen binnen de huidige mestwetgeving in sommige situaties financieel aantrekkelijker wordt doordat mest beter gestuurd en benut kan worden. Ook ervaren ondernemers dat binnen duurzaamheidssystemen en beloningsstructuren van zuivelverwerkers steeds meer nadruk komt te liggen op klimaatprestaties, terwijl de financiële stimulans voor weidegang relatief afneemt.

Daarnaast kwam duidelijk naar voren dat vooral het huidige controleprotocol rondom weidegang een belangrijk knelpunt vormt. Met name bij automatisch melken ervaren melkveehouders spanning tussen vrij koeverkeer en de eis dat tijdens controles minimaal 75% van de koeien buiten moet lopen. Veel ondernemers geven aan dat dit onvoldoende aansluit bij moderne beweidingssystemen waarin koeien juist zelf kunnen kiezen tussen binnen en buiten. Dit sluit bovendien aan bij het principe van keuzevrijheid dat binnen de dierwaardige veehouderij een belangrijke plaats inneemt.

7.4 De onzekere weider als belangrijkste kansgroep

Een belangrijk inzicht uit dit onderzoek is dat de grootste kansen voor behoud van weidegang waarschijnlijk liggen bij de groep onzekere weiders die twijfelen over voortzetting van beweiding. Deze keuze om juist op deze groep in te zoomen sluit aan bij inzichten uit de literatuur en gesprekken, waarin de 'middengroep' werd benoemd als de meest beïnvloedbare groep. Binnen deze groep spelen vooral arbeid, regelgeving, praktische uitvoerbaarheid, economische onzekerheid en acceptatie van productieschommelingen een rol.

Daarnaast blijkt dat deze ondernemers relatief minder vaak jongvee weiden. Dit sluit aan bij inzichten uit literatuur en gesprekken waarin jongveeweiden wordt gezien als belangrijke basis voor later succesvol beweiden van melkvee. Meer aandacht voor jongveeweiden lijkt daarmee een concrete kans voor behoud van weidegang.

Binnen dit onderzoek is specifiek gekeken naar melkveehouders die aangaven de komende twee jaar te willen weiden. Hierdoor lag de focus bewust op ondernemers waarbij weidegang mogelijk nog beïnvloedbaar is.

Daarnaast blijkt uit de enquête dat ook de omgeving rondom de ondernemer invloed heeft op keuzes rondom weidegang. Daarbij werden onder andere advisering, erfbetreders, zuivelondernemingen en maatschappelijke verwachtingen genoemd als factoren die stimulerend of juist belemmerend kunnen werken bij het behouden of uitbreiden van weidegang.

7.5 Praktische uitvoerbaarheid en toekomstperspectief

Opvallend is dat kennis over weidegang relatief weinig als knelpunt werd genoemd. Ook praktische ondersteuning en advies werden in de enquête beperkt genoemd als directe bepalende factor voor meer weidegang. Dit suggereert dat behoud van weidegang waarschijnlijk minder afhankelijk is van extra kennisoverdracht alleen, en sterker samenhangt met economisch perspectief, passend beleid en praktisch uitvoerbare vormen van beweiding.

Tegelijkertijd kunnen coaching en begeleiding wel een belangrijke rol spelen bij het praktisch inpassen van weidegang binnen verschillende bedrijfssystemen en bij het maken van integrale keuzes rondom beweiding, bemesting en bedrijfsvoering. Daarbij blijft vakmanschap rondom onderwerpen zoals bemesting, benutting van drijfmest, eiwit van eigen land en graslandmanagement belangrijk om weidegang goed te combineren met duurzaamheidsdoelen.

Hoewel de afbouw van derogatie en andere ontwikkelingen binnen het mestbeleid duidelijke knelpunten vormen, laat het onderzoek ook zien dat weidegang binnen moderne melkveebedrijven nog steeds goed mogelijk kan zijn. De resultaten van de enquête, expertgesprekken en praktijkvoorbeelden laten zien dat ondernemers met een duidelijke motivatie en passend management ook succesvol kunnen blijven weiden.

7.6 Beperkingen van het onderzoek

Binnen dit onderzoek is bewust gekozen voor een praktijkgerichte vergelijking van gemiddelde KPI-scores tussen groepen bedrijven met verschillende niveaus van weidegang. Het doel was daarbij niet om exacte statistische verbanden of causale effecten van weidegang aan te tonen, maar om inzicht te krijgen in praktijkverschillen en samenhangen binnen verschillende bedrijfssystemen. Naast weidegang spelen ook andere management- en systeemfactoren een rol binnen de onderzochte KPI's.

De analyse van de KLW-data kende daarnaast als beperking dat de geanonimiseerde dataset geen regionale informatie bevatte. Hierdoor was het niet mogelijk om regionale verschillen in duurzaamheids-KPI's te analyseren of te onderzoeken in hoeverre regionale omstandigheden samenhangen met verschillen in weidegang.

Voor de enquête was wel regionale informatie beschikbaar, maar deze was beperkt tot de eerste twee cijfers van de postcode. Hierdoor was een globale regionale indeling mogelijk, zoals Noord-, Oost-, Zuid- en West-Nederland. Verdere uitsplitsing naar specifieke regio's of gebiedstypen, zoals het Groene Hart, de Achterhoek of Zuid-Limburg, was binnen dit onderzoek minder goed mogelijk doordat het aantal respondenten hiervoor te beperkt was. Tegelijkertijd kunnen regionale verschillen rondom verkaveling, grondsoort, waterbeheer en gebiedsprocessen wel relevant zijn voor de praktische haalbaarheid van weidegang.

Ook konden de enquêtegegevens en de KLW-data niet op bedrijfsniveau aan elkaar worden gekoppeld. Hierdoor was het niet mogelijk om te toetsen in hoeverre ervaren belemmeringen, motivaties en verwachtingen van melkveehouders overeenkomen met de feitelijke prestaties van hun eigen bedrijf. Een dergelijke koppeling zou extra mogelijkheden bieden om resultaten uit de enquête te valideren en verschillen tussen perceptie en praktijk nader te onderzoeken.

Tot slot is binnen de enquête gevraagd naar ervaren belemmeringen én naar wat volgens melkveehouders nodig is om te blijven weiden of meer te weiden. Daarbij is minder diepgaand onderzocht hoe specifieke maatregelen of oplossingsrichtingen concreet vorm zouden kunnen krijgen binnen verschillende bedrijfssituaties. Hierdoor geeft het onderzoek vooral inzicht in factoren die volgens melkveehouders belangrijk zijn voor stimulering van toekomstbestendige weidegang, maar minder in de praktische uitwerking van mogelijke maatregelen.

7.7 Aanbevelingen

- Houd binnen mest- en klimaatbeleid rekening met mogelijke negatieve effecten op weidegang.
- Houd ook binnen zuivelconcepten en duurzaamheidssystemen aandacht voor beloning van weidegang naast klimaatprestaties.
- Zorg dat financiële waardering van weidegang voldoende aantrekkelijk blijft binnen zuivelconcepten en duurzaamheidssystemen.
- Ontwikkel controleprotocollen die beter aansluiten bij moderne beweidingssystemen en automatisch melken.
- Besteed meer aandacht aan jongveeweiden als basis voor behoud van weidegang.
- Richt stimulering vooral op ondernemers die onzeker zijn over voortzetting van weidegang.
- Zorg voor een omgeving waarin melkveehouders vanuit beleid, zuivelondernemingen, erfbetreders en maatschappelijke waardering worden ondersteund bij het behouden en uitbreiden van weidegang.

8. Conclusie

De resultaten van dit onderzoek laten zien dat weidegang binnen de Nederlandse melkveehouderij nog steeds breed wordt gedragen en ook binnen moderne bedrijfssystemen goed mogelijk blijft. Tegelijkertijd ervaren melkveehouders toenemende druk vanuit regelgeving, mestbeleid, arbeid en economische randvoorwaarden. De grootste kansen voor behoud van weidegang lijken te liggen bij de groep onzekere weiders. Binnen deze groep spelen vooral praktische uitvoerbaarheid, economisch perspectief en vertrouwen in beleid een belangrijke rol.

Daarnaast laat de KLW-analyse zien dat meer weidegang positief samenhangt met meerdere duurzaamheidsindicatoren, waaronder levensduur, ammoniakemissie en eiwit van eigen land. Tegelijkertijd blijkt dat hogere niveaus van weidegang niet automatisch samengaan met betere scores op alle onderzochte duurzaamheidsindicatoren.

Het onderzoek laat zien dat beleid rondom klimaat, mest en weidegang sterk met elkaar samenhangt en daarom niet los van elkaar bekeken kan worden. Keuzes rondom weidegang worden daarbij niet alleen bepaald door technische of economische factoren, maar hangen ook sterk samen met motivatie, maatschappelijke waardering en de ondersteuning die melkveehouders ervaren vanuit hun omgeving. Tegelijkertijd blijft weidegang vanuit het perspectief van dierwaardigheid relevant doordat het melkkoeien mogelijkheden biedt voor natuurlijk gedrag, waaronder grazen, bewegen en keuzevrijheid.

9. Literatuur en bronnenlijst

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50(2), 179–211.
- Geest, W. van de, & Van den Pol – van Dasselaar, A. (2021). Wat vind jij van grasland en beweiding? Resultaten studentenenquêtes 2016-2020. Dronten: Aeres Hogeschool.
- Runhaar, H., Fünfschilling, L., Van den Pol-Van Dasselaar, A., Moors, E. H. M., Temmink, R., & Hekkert, M. (2020). Endogenous regime change: Lessons from transition pathways in Dutch dairy farming. Environmental Innovation and Societal Transitions, 36, 137–150.
- Van den Pol-van Dasselaar, A., Philipsen, A. P., De Haan, M. H. A., Evers, A. G., & Verkaik, J. C. (2015). Beweidbare oppervlakte en weidegang op melkveebedrijven in Nederland. Wageningen UR Livestock Research.
- Robot & Weiden? Voor Elkaar! (2026). Robot & Weiden – factsheet bundelt inzichten uit landelijk onderzoek. NAJK, Netwerk Grondig & Aeres Hogeschool. Geraadpleegd via: Robotweiden.nl.
- Van den Pol – van Dasselaar, A., & Philipsen, A.P. (2008). Kennis voor weidegang. Lelystad: Animal Sciences Group, Wageningen UR.
- Verloop, K., Evers, A., Verwijs, B., Hilhorst, G., & De Haan, M. (2024). Gevolgen van de afbouw van de derogatie voor de melkveehouderij: verkenning in Koeien & Kansen van de gevolgen en voorziene oplossingen. Wageningen University & Research / Koeien & Kansen.
- Klootwijk, C., Koning, L., Holshof, G., Klop, A., & Burgers, E. (2024). Enterische methaanemissie van melkvee in relatie tot (vers) graskwaliteit. Wageningen Livestock Research, Rapport 1527.
- Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA). (2021). *Zienswijze dierwaardiger en toekomstbestendige veehouderij*. Den Haag: Raad voor Dierenaangelegenheden.
- ZuivelNL. (2025). *Zuivelsector houdt vast aan ambitie weidegang, met oog voor verandering*. Den Haag: ZuivelNL.

Expertgesprekken

- Koldenhof, E. (2026). Expertgesprek weidegang – ABZ Diervoeding. Gesprek gevoerd door PPP-Agro Advies op 2 februari 2026.
- Hietberg, B. (2026). Expertgesprek weidegang en diergezondheid – Dierenartsenpraktijk het Drentse Hart. Gesprek gevoerd door PPP-Agro Advies op 26 januari 2026.
- Hin, K.J. (2026). Expertgesprek weidegang – Stichting Weidegang. Gesprek gevoerd door PPP-Agro Advies op 26 januari 2026.
- Philipsen, A.P. (2026). Expertgesprek weidegang – Wageningen Livestock Research. Gesprek gevoerd door PPP-Agro Advies op 30 januari 2026.
- Van der Pol, A. (2026). Expertgesprek weidegang – Aeres Hogeschool. Gesprek gevoerd door PPP-Agro Advies op 16 februari 2026.

10 Bijlagen

Bijlage 10.1 enquête

	niet weiden	onzeker	weiden	**Totaal**
Gemiddelde van Wat is uw leeftijd? (Jaar)	49,1	48,9	50,8	**50,2**
Gemiddelde van Aantal melk- en kalfkoeien: (stuks)	164	131	108	**121**
Gemiddelde van Aantal vrouwelijk jongvee: (stuks)	111	66	60	**69**
Gemiddelde van Grootte huiskavel: (ha)	35,8	32,5	35,9	**35,3**

Figuur 1 Algemeen van intentie komende 2 jaar weiden

Wat is de belangrijkste reden voor het einde van het weideseizoen voor het melkvee?	Aantal
Weersomstandigheden	245
Draagkracht van het land	214
Bereiken vereiste minimum aantal dagen weidegang	95
Beschikbaarheid gras/grasgroei	62
Arbeid	8
Diergezondheid	8
Totaal	**673**

Figuur 2 Wat is de belangrijkste reden voor het einde weideseizoen voor melkvee? (totaal) (De opstallers hebben deze vraag niet beantwoord)

Aantal	Aantal
Weersomstandigheden	316
Regelgeving/administratie/controle	275
Bodemtype/draagkracht van de bodem	239
Verschil kwaliteit en opname gras/bijvoeren op stal	231
Schommelingen melkproductie	221
Automatisch melksysteem (robot)	216
Arbeidsbelasting	215
Geen financiële meerwaarde	195
Te kleine huiskavel	138
Verkaveling/afstand tot percelen	133
Overig	132
Voorzieningen weidegang (afrastering/drinkwater)	52
Totaal	**2363**

Figuur 3 Wat zijn de belangrijkste belemmeringen om weidegang toe te passen voor melkvee? (totaal)

Aantal	Aantal
Regelgeving/administratie/controle	68
Geen financiële meerwaarde	57
Schommelingen melkproductie	57
Automatisch melksysteem (robot)	47
Arbeidsbelasting	46
Verschil kwaliteit en opname gras/bijvoeren op stal	46
Weersomstandigheden	37
Bodemtype/draagkracht van de bodem	28
Overig	26
Te kleine huiskavel	22
Verkaveling/afstand tot percelen	15
Voorzieningen weidegang (afrastering/drinkwater)	7
Totaal	**456**

Figuur 4 Wat zijn de belangrijkste belemmeringen om weidegang toe te passen voor melkvee? (onzeker)

Nodig voor weidegang	Aantal
Hogere melkprijs/conceptvergoeding	502
Zekerheid binnen regelgeving en controles	274
Als het economisch aantoonbaar rendabel is	237
Overig	211
Meer aaneengesloten huiskavel bij de stal	186
Bredere infrastructuur, bijv. kavelpaden	120
Technologische hulpmiddelen, bijv. weidepoort	65
Praktische ondersteuning of advies	41
Totaal	**1636**

Figuur 5 Wat zou voor u nodig zijn om (meer) te gaan weiden? (totaal)

	ıntal
Hogere melkprijs/conceptvergoeding	98
Zekerheid binnen regelgeving en controles	61
Als het economisch aantoonbaar rendabel is	59
Overig	37
Meer aaneengesloten huiskavel bij de stal	24
Bredere infrastructuur, bijv. kavelpaden	11
Technologische hulpmiddelen, bijv. weidepoort	7
Praktische ondersteuning of advies	5
Totaal	**302**

Figuur 6 Wat zou voor u nodig zijn om (meer) te gaan weiden? (onzeker)

Categorie	1 Geheel oneens	2 Oneens	3 Neutraal	4 Eens	5 Geheel eens
De mate waarin melkveehouders weidegang praktisch haalbaar vinden					
Ik heb voldoende grond rondom de stal voor weidegang	5%	10%	12%	37%	36%
Ik heb voldoende kennis om weidegang goed toe te passen	1%	2%	17%	51%	28%
Ik heb voldoende tijd en arbeid voor weidegang	9%	18%	28%	30%	15%
Mijn melksysteem maakt weidegang mogelijk	4%	9%	19%	39%	29%
Robot melken belemmert weidegang	8%	13%	35%	29%	15%
Weidegang is goed uitvoerbaar op mijn bedrijf	4%	12%	18%	40%	25%
Economie en motivatie					
De opbrengsten van weidegang zijn voor mij duidelijk inzichtelijk	6%	21%	34%	33%	8%
Ik accepteer schommelingen in melkproductie bij weidegang	8%	18%	21%	40%	12%
Weidegang levert mij financieel voordeel op	13%	22%	30%	27%	9%
Weidegang past bij mijn manier van ondernemen	7%	12%	16%	43%	22%
Sociale normen en vertrouwen					
Collega-melkveehouders vinden weidegang belangrijk	7%	22%	52%	18%	1%
De maatschappij verwacht weidegang van melkveehouders	3%	8%	21%	50%	17%
Ik heb vertrouwen in de maatschappelijke waardering voor de melkveehouderij	19%	26%	26%	26%	3%
Ik heb vertrouwen in het landbouwbeleid	47%	33%	15%	4%	1%
Ik voel sociale druk om weidegang toe te passen	15%	32%	31%	18%	4%
Mijn adviseur stimuleert weidegang	8%	19%	56%	14%	2%
Mijn zuivelafnemer verwacht dat ik weidegang toepas	5%	13%	30%	35%	16%

Figuur 7 Stellingen (totaal)

Categorie	1 Geheel oneens	2 Oneens	3 Neutraal	4 Eens	5 Geheel eens
De mate waarin melkveehouders weidegang praktisch haalbaar vinden					
Ik heb voldoende grond rondom de stal voor weidegang	7%	7%	12%	43%	30%
Ik heb voldoende kennis om weidegang goed toe te passen	2%	2%	18%	61%	18%
Ik heb voldoende tijd en arbeid voor weidegang	12%	27%	33%	18%	9%
Mijn melksysteem maakt weidegang mogelijk	3%	10%	29%	41%	17%
Robot melken belemmert weidegang	7%	9%	33%	35%	16%
Weidegang is goed uitvoerbaar op mijn bedrijf	3%	20%	33%	32%	12%
Economie en motivatie					
De opbrengsten van weidegang zijn voor mij duidelijk inzichtelijk	9%	27%	33%	29%	1%
Ik accepteer schommelingen in melkproductie bij weidegang	7%	36%	33%	23%	1%
Weidegang levert mij financieel voordeel op	20%	30%	33%	15%	2%
Weidegang past bij mijn manier van ondernemen	4%	23%	34%	32%	7%
Sociale normen en vertrouwen					
Collega-melkveehouders vinden weidegang belangrijk	5%	29%	52%	14%	
De maatschappij verwacht weidegang van melkveehouders	3%	7%	28%	53%	9%
Ik heb vertrouwen in de maatschappelijke waardering voor de melkveehouderij	28%	26%	23%	20%	2%
Ik heb vertrouwen in het landbouwbeleid	55%	33%	10%	2%	
Ik voel sociale druk om weidegang toe te passen	15%	30%	28%	22%	4%
Mijn adviseur stimuleert weidegang	6%	26%	59%	9%	1%
Mijn zuivelafnemer verwacht dat ik weidegang toepas	3%	18%	34%	35%	9%

Figuur 8 Stellingen (onzeker)

10.2 KLW-data analyse

10.2.1 Intensief

intensiteitsklasse	intensief						
kg melk per ha	22500-23500						
beweidingsgroep	geen weidegang	deel weidegang	720-1110 uur	1110-1500 uur	1500-2500 uur	>2500 uur	**Total**
aantal bedrijven	323	83	464	71	39	n<5	**980**
melk per hectare	22962	23011	22999	22965	22988	nvt	**22985**
meetmelk per koe	10679	10426	10476	10084	9595	nvt	**10475**
weidegang jongvee <1 jaar in dagen	3	9	13	22	33	nvt	**11**
weidegang jongvee >1 jaar in dagen	17	45	40	65	103	nvt	**37**
weidegang melkgevende koeien in dagen	0	95	134	171	186	nvt	**91**
totaal uren weidegang melkgevende koeien	0	320	806	1269	1798	nvt	**572**
oppervlakte grasland (ha)	52	55	46	51	36	nvt	**49**
percentage eiwit van eigen land	47	46	50	53	54	nvt	**49**
stikstofbodemoverschot (incl. veen) (kg)	126	115	128	147	122	nvt	**127**
stikstofbodemoverschot (ex. veen) (kg)	113	96	109	113	96	nvt	**109**
ammoniak per ha (kg)	67	64	63	63	57	nvt	**64**
percentage blijvend grasland	48	52	62	73	73	nvt	**58**
ammoniak per gve (kg)	22	21	22	22	19	nvt	**22**
broeikasgasemissie per gve (kg co2eq.) (ex. veen)	7995	7707	8040	8284	7340	nvt	**7987**
percentage veen	7	10	10	17	13	nvt	**9**
broeikasgasemissie per kg meetmelk (gr. co2eq.)(ex. veen)	900	887	909	950	897	nvt	**907**
gehalte ruw eiwit rantsoen (gr./kg ds.)	160	160	161	162	159	nvt	**160**
gehalte re/kvem rantsoen (gr./kg ds.)	161	161	161	164	160	nvt	**161**
ef ch4 rantsoen (gr./kg ds.)	19,4	19,4	19,4	19,6	19,6	nvt	**19,4**
krachtvoer en bijproducten per 100 kg melk (kg)	33	34	32	32	31	nvt	**33**
aantal jongvee per 10 melkkoeien	5,4	5,2	5,0	4,2	4,5	nvt	**5,1**
leeftijd bij afvoer melkkoeien (mnd)	69	73	74	75	77	nvt	**73**
stikstofbedrijfsoverschot per ha (kg)	194	177	192	211	180	nvt	**192**
fosfaatbedrijfsoverschot per ha (kg)	-15	-19	-16	-10	-23	nvt	**-15**
aandeel vers gras in het rantsoen	2	5	9	13	19	nvt	**7**
aandeel graskuil in het rantsoen	37	31	34	34	31	nvt	**35**
aandeel snijmais in het rantsoen	25	28	23	19	18	nvt	**24**
aandeel krachtvoer in het rantsoen	29	28	28	28	28	nvt	**28**
aandeel bijproducten en overig ruwvoer in het rantsoen	5	7	5	5	3	nvt	**5**

10.2.2 Midden

intensiteitsklasse	midden						
kg melk per ha	15500-16500						
beweidingsgroep	geen weidegang	deel weidegang	720-1110 uur	1110-1500 uur	1500-2500 uur	>2500 uur	**Total**
aantal bedrijven	429	88	1.250	534	506	144	**2.951**
melk per hectare	15985	16049	15988	15979	15970	15970	**15984**
meetmelk per koe	9915	10017	9733	9515	9398	9099	**9640**
weidegang jongvee <1 jaar in dagen	5	12	17	28	41	50	**23**
weidegang jongvee >1 jaar in dagen	21	50	58	78	95	115	**65**
weidegang melkgevende koeien in dagen	0	105	138	177	187	201	**136**
totaal uren weidegang melkgevende koeien	0	377	838	1291	1789	3035	**1055**
oppervlakte grasland (ha)	60	61	55	53	53	44	**55**
percentage eiwit van eigen land	58	55	58	60	62	64	**59**
stikstofbodemoverschot (incl. veen) (kg)	141	142	146	157	175	185	**154**
stikstofbodemoverschot (ex. veen) (kg)	118	114	122	124	128	134	**123**
ammoniak per ha (kg)	58	56	54	54	52	50	**54**
percentage blijvend grasland	59	53	67	74	77	83	**69**
ammoniak per gve (kg)	25	24	24	24	23	22	**24**
broeikasgasemissie per gve (kg co2eq.) (ex. veen)	7734	7563	7632	7793	7753	7844	**7705**
percentage veen	11	14	12	16	24	26	**15**
broeikasgasemissie per kg meetmelk (gr. co2eq.) (ex. veen)	961	919	954	988	983	1030	**969**
gehalte ruw eiwit rantsoen (gr./kg ds.)	161	160	161	162	164	166	**162**
gehalte re/kvem rantsoen (gr./kg ds.)	163	162	163	165	167	170	**164**
ef ch4 rantsoen (gr./kg ds.)	19,7	19,5	19,6	19,8	19,8	19,8	**19,7**
krachtvoer en bijproducten per 100 kg melk (kg)	32	33	32	33	33	33	**32**
aantal jongvee per 10 melkkoeien	6,0	5,7	5,7	5,4	5,0	4,8	**5,5**
leeftijd bij afvoer melkkoeien (mnd)	70	74	75	77	78	81	**75**
stikstofbedrijfsoverschot per ha (kg)	198	197	200	210	228	234	**208**
fosfaatbedrijfsoverschot per ha (kg)	-6	-9	-2	-1	-2	-3	**-3**
aandeel vers gras in het rantsoen	4	7	10	14	17	25	**12**
aandeel graskuil in het rantsoen	44	39	39	39	39	34	**39**
aandeel snijmais in het rantsoen	20	21	20	15	12	9	**17**
aandeel krachtvoer in het rantsoen	28	28	27	28	28	28	**27**
aandeel bijproducten en overig ruwvoer in het rantsoen	3	4	4	4	4	4	4

10.2.3 Extensief

intensiteitsklasse	extensief						
kg melk per ha	9500-10500						
beweidingsgroep	geen weidegang	deel weidegang	720-1110 uur	1110-1500 uur	1500-2500 uur	>2500 uur	Total
aantal bedrijven	128	41	259	204	455	328	1.415
melk per hectare	10009	9965	10026	10043	9995	10010	10012
meetmelk per koe	8579	9091	8500	7992	7868	7702	8063
weidegang jongvee <1 jaar in dagen	8	17	21	41	52	78	46
weidegang jongvee >1 jaar in dagen	21	66	71	103	111	144	101
weidegang melkgevende koeien in dagen	0	84	139	178	195	202	163
totaal uren weidegang melkgevende koeien	0	349	872	1320	1874	3312	1730
oppervlakte grasland (ha)	42	52	50	51	52	41	48
percentage eiwit van eigen land	59	57	63	66	70	72	67
stikstofbodemoverschot (incl. veen) (kg)	127	120	127	137	139	156	139
stikstofbodemoverschot (ex. veen) (kg)	108	105	108	98	96	101	101
ammoniak per ha (kg)	54	46	44	43	43	40	44
percentage blijvend grasland	53	52	66	76	80	85	75
ammoniak per gve (kg)	23	22	23	23	24	22	23
broeikasgasemissie per gve (kg co2eq.) (ex. veen)	6999	6424	7028	7200	7098	7043	7059
percentage veen	9	7	10	20	21	28	19
broeikasgasemissie per kg meetmelk (gr. co2eq.)	1044	913	1045	1122	1108	1124	1091
gehalte ruw eiwit rantsoen (gr./kg ds.)	155	156	155	159	159	163	159
gehalte re/kvem rantsoen (gr./kg ds.)	161	159	160	165	166	170	165
ef ch4 rantsoen (gr./kg ds.)	19,7	19,3	19,8	20,0	19,9	19,9	19,9
krachtvoer en bijproducten per 100 kg melk (kg)	31	31	31	32	31	30	31
aantal jongvee per 10 melkkoeien	6,4	7,2	6,4	5,9	5,8	5,7	6,0
leeftijd bij afvoer melkkoeien (mnd)	72	71	74	77	80	81	78
stikstofbedrijfsoverschot per ha (kg)	169	163	164	179	180	194	179
fosfaatbedrijfsoverschot per ha (kg)	3	3	3	4	3	1	3
aandeel vers gras in het rantsoen	3	8	10	15	20	30	18
aandeel graskuil in het rantsoen	46	33	41	43	43	38	41
aandeel snijmais in het rantsoen	23	29	22	14	10	6	14
aandeel krachtvoer in het rantsoen	24	25	24	25	24	24	24
aandeel bijproducten en overig ruwvoer in het rantsoen	3	4	3	2	2	1	2

Bijlage 10.3 Definities van gebruikte KPI's en indicatoren

Indicator	Definitie	Eenheid
Broeikasgasuitstoot	Uitstoot van broeikasgassen uitgedrukt als CO_2-equivalenten per kg meetmelk.	g CO_2-eq/kg meetmelk
Ammoniakemissie	Berekende ammoniakemissie per hectare landbouwgrond.	kg NH_3/ha
Stikstofbodemoverschot	Verschil tussen aanvoer en afvoer van stikstof op bedrijfsniveau.	kg N/ha
Eiwit van eigen land	Aandeel van het gevoerde eiwit afkomstig van eigen land.	%
Blijvend grasland	Aandeel grasland dat ten minste vijf jaar onafgebroken als grasland in gebruik is.	%
Levensduur	Gemiddelde leeftijd van afgevoerde melkkoeien.	maanden
Jongveebezetting	Aantal stuks jongvee per 10 melkkoeien.	aantal
Bedrijfsintensiteit	Melkproductie per hectare landbouwgrond.	kg melk/ha
Weide-uren	Totaal aantal uren weidegang per jaar.	uren/jaar